



**Verdal – pilotkommune innen  
Universell Utforming  
Rapport 2007**

## **1. Innledning**

Verdal kommune er med i et nasjonalt utviklingsarbeid som skal bidra til å bringe arbeidet med Universell utforming framover i Norge.

Verdal kommune er, sammen med 15 andre kommuner på landbasis, valgt ut som pilotkommune i dette utviklingsarbeidet. Miljøverndepartementet koordinerer den statlige satsingen. Gjennom pilotkommunesatsingen utfordres kommunen på å finne varige løsninger som kan øke tilgjengeligheten for alle på kort og lang sikt.

Prosjektet har varighet fram til 2009. Følgende visjon er førende; *Pilotkommunene for Universell utforming gir lokalsamfunn med god tilgjengelighet, likeverd, deltaking og valgfrihet for alle.*

Målene er at transport, bygg, uteområder og informasjon skal bli tilgjengelig for alle. Sektoransvarsprinsippet, koordinert medvirkning på alle nivåer og løpende evaluering legges til grunn.

Utviklingsarbeidet sikter mot å bedre tilgjengeligheten for alle og har særlig fokus på personer med nedsatt funksjonsevne. BRA FOR ALLE - NØDVENDIG FOR NOEN. Dette inkluderer funksjonsnedsettelse knyttet til syn, hørsel, bevegelse, forståelse og følsomhet for miljøpåvirkning.

Pilotkommunene skal rapportere til Miljøverndepartementet innen 1.november 2007. Revidert prosjektplan og denne rapport, danner grunnlaget for utbetaling av tilskudd kr. 250.000 som det er gitt tilsagn om. Rapporten er også grunnlag for videreføring av pilotkommunestatusen og tilhørende bistand fra Miljøverndepartementet. Denne rapporten vil bli lagt fram for Plan og utviklingskomiteen i november og for prosjektgruppen i møte 07.12.07. Rapporten vil bli lagt ut på kommunens sin hjemmeside.

### **Sikre god forankring**

Prosjektet er politisk forankret ved at Plan og utviklingskomiteen er styringsgruppe. Det er rapportert til styringsgruppen 2 ganger i løpet av 2007. Det er planlagt den 3. rapportering i løpet av november når Plan – og utviklingskomiteen har konstituert seg etter kommunevalget. Prosjektleder kan møte varaordfører, som er leder for styringsgruppen, ved behov. Dette er mulig da begge parter jobber i samme kontormiljø på Rådmannskontoret.

Prosjektets nærhet til Rådmannskontoret er en viktig suksessfaktor.

Prosjektet er forankret tverrsektorielt gjennom representasjon i prosjektgruppen. Det kommunale råd for funksjonshemmede har 2 plasser i prosjektgruppen. Det er også forankring til Fylkesmannen, Husbanken og næringslivet gjennom prosjektgruppen. Det er holdt 2 møter i prosjektgruppen. Et 3. møte er planlagt til 7.desember.

En positiv kontakten til Det kommunale råd for funksjonshemmede og brukerorganisasjonene, gjør at hurtigarbeidende arbeidsgrupper kan etableres raskt og effektivt.

Koplingen mellom Plan og Helse, gjennom prosjektorganiseringen, gir bedre utnyttelse av den samlede kompetansen kommunen besitter innen Universell utforming. Det forsterker også brukerperspektivet.

**Pilotkommunesatsingen er organisert som prosjekt med følgende sammensetting:**

PROSJEKTEIER	Verdal kommune
PROSJEKTANSVARLIG	Øivind Holand Fagleder Plan- og miljø
PROSJEKTLEDER	Kari Gregersen Næss Ergoterapeut

STYRINGSGRUPPE	PROSJEKTGRUPPE
Plan og utviklingskomiteen (PUK) dvs;	2 representanter fra Kommunalt råd for funksjonshemmede
8 politikere	Verdal Næringsforum
Varaordfører er leder	Fylkesmannen
1 kommunalråd	Husbanken Trondheim
	Ergo- og fysioterapitjenesten
	Teknisk drift
	Byggsak
	Prosjektansvarlig
	Prosjektleder
Det har vært 2 møter med styringsgruppen	Det har vært 2 møter med prosjektgruppen.

### **Øke kompetansen om Universell utforming i Verdal kommune**

I rapporteringsperioden er flere i kommunen blitt bevisst strategien Universell utforming. Universell utforming er tatt inn i viktige plandokument og kommunens styringskort. Flere bruker begrepet. Utfordringen videre er å få en felles forståelse hva det innebærer i praksis. I 2 skoleprosjekter, som er under planlegging, er det oppnevnt brukerrepresentant og ergoterapeut i byggekomiteene.

2 av kommunens skoler har sendt inn bidrag til Husbankens konkurranse ”Skolemiljø for alle.”

Informasjon om Universell utforming er lagt ut på kommunens hjemmeside.

Kommunen er også blitt mer bevisst på at Universell utforming gjelder mer enn terskler og fortauskanter. Ansvarlig for kommunale innkjøpsavtaler deltok på pilotkommunesamlingen i Tromsø. Likeså en sentral person på drift og vedlikehold.

### **Øke kompetansen om Universell utforming til aktører utenfor kommuneorganisasjonen.**

Det er arrangert *Bransjefrokost med fokus på tilgjengelighet i flerleilighetsbygg*. Det var god deltagelse fra utbyggere, planleggere, arkitekter samt kommunens egne folk fra plan, bygg, teknisk og helse.

Det er arrangert dialogmøte mellom kommunen og sentrale aktører vedr. utvikling av spilleregler og anbefalte standarder ved bygging av Flerleilighetsbygg.

En privat arkitekt og 2 kommuneansatte innen helse og bygg er motivert for å ta videreutdanning innen Universell utforming og arkitekt/bygg på NTNU.

Verdal kommune, ved prosjektleder, er med i delprosjektet *Universell utforming og kompetanseutvikling overfor samarbeidsaktører utenfor kommuneorganisasjonen*.

### **Utvikle god kontakt med utdannings- og ressursinstitusjoner.**

Prosjektet har kontakt med Ergoterapiutdanningen på Høgskolen i Sør-Trøndelag (HIST). En studentgruppe gjennomførte et kartleggingsprosjekt på tilgjengeligheten i Verdal sentrum vinter 2007. Resultatet ble presentert for Plan- og utviklingskomiteen, prosjektgruppen og Det kommunale rådet for funksjonshemmede. DVD og prospekt fra arbeidet ligger på kommunen hjemmeside.

Det er sendt til HIST forslag til prosjekt for 2008- *Tilgjengelig transport i Verdal sentrum.*

Prosjektet har god kontakt med Husbanken Midt-Norge. Dette gjennom representasjon i prosjektgruppen, og som støttespiller i kommunens kompetanseutvikling gjennom foredrag og diskusjoner. Husbanken Midt-Norge er også med i Delprosjektet, *Universell utforming og kompetanseutvikling til samarbeidsaktører utenfor kommuneorganisasjonen.*

I forbindelse med oppgradering av fylkesveg gjennom Verdal sentrum, har prosjektet kontakt med Statens Vegvesen i forbindelse med utforming av opphøyde gangfelt og krav om Universell utforming.

### **Spre kompetanse utover kommunegrensen - smitte-effekt.**

Enheten Plan, byggsak, oppmåling og miljø, er felles for nabokommunene Levanger og Verdal (Innherred samkommune). Kompetansetiltak tilbyes i begge kommuner. Prosjektleder har orientert i kommunalt råd for funksjonshemmede på Levanger, og vært med i programkomiteen på Hjelpemiddelsentralen vedr. opprettelse av NAV- kontorer i kommunen i Nord- Trøndelag. Prosjektansvarlig har holdt foredrag på års-samling for kommunalteknikere.

### **Universell utforming i praksis.**

Det skal vises i praksis at nye prosjekter i Verdal kommune er utført etter prinsippene om Universell utforming. Tydelig og synbar skilting i rådhusområdet er eksempel på det. Likeså ferdigstilling av miljøtorg ved Verdal skyss-stasjon og fiskeplass ved Moparken. De tiltak som er gjennomført i Verdal sentrum de senere år er gjennomført etter prinsippene om Universell utforming. Dette framstår som gode eksempler og blir positivt trekt fram i informasjonssammenheng.

Pilotkommunestatusen gir også innpass for å invitere seg til andre prosjekter som oppføres i kommunen. I den sammenheng har vi vært på befarings ved Stiklestad Hotell. Dessverre kom vi for sent inn i bildet vedr. utforming av badene spesielt beregnet for funksjonshemmede.

## Rapportering i forhold revidert prosjektplan

MÅL	TILTAK	KOMMENTARER
Sikre god politisk forankring	Plan og utviklingskomiteen(PUK) er prosjektets styringsgruppe	OK. PUK har vist stort engasjement.
	Jevnlig rapportering til PUK 15. mars 10. august 14. november	Gjennomført Gjennomført
	Universell utforming på dagsordenen i opplæringen av nye politikere.	Under planlegging
	Vise DV "En dag på Rådhuset" for kommunestyre	Utsatt
Sikre godadministrativ forankring	Prosjektet har kontor plass på Rådmannskontoret Administrasjonen er representert i Plan og utviklingskomiteen.	OK, en viktig suksessfaktor
Sikre god kontakt med brukerne	Kontakt med kommunalt råd for funksjonshemmede	Kommunen har et velfungerende råd for funksjonshemmede.
	Prosjektleder deltar på møtene i det kommunale rådet.	Gjennomført på 3 møter
	Det kommunale rådet har representanter i Prosjektgruppen	2 representanter, derav 1 politiker og 1 bruker.
	Brukerrepresentanter med på pilotkommunesamlinger.	Ikke gjennomført 2007, pga sykdom
	Brukerrepresentanter inn i byggekomiteer	Oppnevnt i 2 skoleutbyggingsprosjekt som er under planlegging.

	<b>Brukerrepresentanter og prosjektleder samarbeider og går felles runder i konkrete prosjekter.</b>	<b>Stiklestad hotell 29.01 11.04 19.06</b>
<b>Befolkningen skal være kjent med begrepet Universell utforming</b>	<b>Presseomtale</b>	<b>Februar, i forbindelse med arrangement av Bransjefrokost.</b>
	<b>Informasjon lagt ut på kommunens hjemmeside</b>	<b>Ligger ute under U på Innholdsoversikt for Verdal kommune</b>
<b>Universell utforming skal vises gjennom gode eksempler.</b>	<b>Bevisstgjøring av innbyggerne Gode eksempel i praksis gjennom sentrumsutviklingen.</b>	<b>Befolkningen ser i praksis at det er lett for alle på hjul å ta seg fram i Verdal sentrum, fra barnevogn til rullator/rullestol</b>
	<b>Ferdigstillelse av Miljøtorg med skulpturell utforming.</b>	<b>Gjennomført med ledelinjer</b>
	<b>Ferdigstillelse av fiskeplass ved Moparken</b>	<b>Gjennomført med fast dekke og møblering</b>
	<b>Bedre skilting i Rådhusområdet</b>	<b>Gjennomført.</b>
<b>Kompetanseheving om Universell utforming</b>	<b>Arrangere Bransjefrokost for kommunale og private aktører.</b>	<b>Gjennomført 21.02. ca 40 deltakere. Invitasjonen som vedlegg vedlegg 1</b>
	<b>Arrangere dialogmøte vedr. kommunale standarder for leiligheter og publikumsbygg</b>	<b>Gjennomført 11.06. Innspill taes med inn i delprosjekte som er omtalt nedenfor</b>
	<b>Deltagelse i delprosjektet "UU og kompetanseutvikling overfor samarbeidsaktører utenfor kommuneorganisasjonen."</b>	<b>Prosjektleder er med sammen med Time/Klepp, Jærmegleren, Husbanken og Bygg-teknisk Etat. Status for arbeidet lagt fram på pilotsamlingen i Tromsø.</b>
	<b>Motivere 3-4 personer til å ta videreutdanning innen Universell utforming på NTNU</b>	<b>Arkitekt, saksbehandler bygg og prosjektleder starter på videreutdanningen 30.10.07.</b>
	<b>Søke Husbanken om kompetansetilskudd</b>	<b>Tilsagn om kompetansetilskudd gitt for dekning av kursavgift til videreutdanningen på NTNU. Midlene utbetales etter dokumentert gjennomføring.</b>

<b>Sikre bruk av kompetanse og tverrfaglig samarbeid i utbyggingssaker</b>	<b>Kople helse og byggkompetanse sammen i bygge-prosjekter</b>	<b>Gjennomført i byggekomiteer for 2 skolebygg som er under planlegging</b>
	<b>Sikre brukermedvirkning i kommunale byggekomiteer.</b>	<b>Gjennomført i byggekomiteer for 2 skolebygg som er under planlegging</b>
	<b>Prosjektleder orientere på temadag for Plan, bygg, oppmåling og miljø.</b>	<b>Utsatt</b>
<b>God kontakt med utdanningsinstitusjonene</b>	<b>Prosjektoppgave til studenter fra Ergoterapi-utdanningen på Høgskole i Trondheim (HIST) vår 2007.</b>	<b>Gjennomført 11 ukers prosjektperiode for 5 studenter. Tilgjengelighet i Verdal sentrum ble kartlagt. Prosjektet ble presentert for PUK og prosjektgruppen. Prospekt og DVD ligger på kommunens hjemmeside. Prospektet følger som vedlegg 2</b>
	<b>Forslag til ny prosjektoppgave sendt HIST, <i>Tilgjengelig transport i Verdal sentrum.</i></b>	<b>Venter på tilbakemelding vedr. problemstilling og om en studentgruppe finner den interessant.</b>
<b>God kontakt med Ressursmiljøer innen Universell utforming</b>	<b>Husbanken Midt-Norge med i prosjektgruppen.</b>	<b>OK</b>
	<b>Bruke Husbankrepresentanter som støttespillere i kommunens kompetanse-gjennomføring.</b>	<b>Foreleser på Bransjefrokosten 21.02 2 representanter med på dialogmøte 11.06, holdt innlegg og var gode ”sparringpartnere.” Representant med i delprosjektet vedr. Kompetanse-utvikling for samarbeidsaktører utenfor kommune-organisasjonen.</b>
<b>Spre UU-kompetanse utenfor kommunen</b>	<b>Prosjektansvarlig holde foredrag for kommunalteknikere</b>	<b>Gjennomført 25. 05</b>
	<b>Prosjektleder orientere på møte i Det kommunale råd for funksjonshemmede i Levanger kommune</b>	<b>Gjennomført 25.04</b>
	<b>Prosjektleder orientere om UU i samkommune-</b>	<b>Utsatt</b>

	<b>styre for Levanger og Verdal.</b>	
	<b>Prosjektleder og bruker fra Verdal bedt om å delta på informasjonsdag om UU i Trondheim 07.12.07.</b>	<b>Utsatt til 29.0208</b>
<b>Framgang og ferdigstillelse av konkrete prosjekter i forhold prosjektplan.</b>	<b>Planlegging for arbeidet med jernbaneundergang i Verdal sentrum ferdig i løpet av 2007.</b>	<b>Siste runde med brukerorganisasjoner gjenstår. Møte planlagt i desember.</b>
	<b>Gjennomføringsfasen av jernbaneundergangen.</b>	<b>Oppstart vår 2008</b>
	<b>Ferdigstillelse av miljøtorg med skulpturell utsmykning ved Verdal skysstasjon.</b>	<b>Åpning 05.09.07 Foto som vedlegg 3 og 4</b>
	<b>Ferdigstillelse av fiskeplass tilrettelagt for funksjonshemmede ved Moparken</b>	<b>Ferdig vår 2007 Foto som vedlegg 5</b>
	<b>Utbedring av opphøyde fotgjengerfelt i samarbeid med Statens vegvesen.</b>	<b>Høst 2007</b>
<b>Konkrete prosjekter utenom opprinnelig prosjektplan.</b>	<b>Stiklestad Hotell. Befaring i ag med brukerrepresentanter; 29.01 11.04 19.06</b>	<b>Befaring 1 var teoretisk Befaring 2 var en mnd. før ferdigstillelse Befaring 3 var etter innvielse. Vi kom for sent inn i bildet og er ikke fornøgd med utformingen på bad på handicaprommene. Foto av befaringsgjengen 19.06 legges ved. vedlegg 5 Foto av korridor der allergitestet teppe og veggfresker av Håkon Bleken fungerer som ledelinjer. vedlegg 6</b>
	<b>Sikre at prinsippene om Universell utforming ligger til grunn ved bygging av Reinsholm Barnehage.</b>	<b>Prosjektleder har vært med i plankomiteen. Kommunalt råd for funksjonshemmede har uttalt seg underveis. I møte med arkitekt 14.09 var det spes. fokus på uteområdet. Reinsholm Barnehage skal være såkalt forsterket. Den skal kunne gi tilbud til barn/familier med spesielle behov.</b>

**BUDSJETT/ØKONOMIRAPPORTERING 2007**

<b>ÅR</b>	<b>TILTAK</b>	<b>TILSAGN</b>	<b>FORBRUK</b>
<b>2007</b>		<b>250.000</b>	
	<b>Prosjektleder 40 % stilling</b>		<b>200.000</b>
	<b>Pilotkommunesamling Stord 2 personer</b>		<b>14.000</b>
	<b>Pilotkommunesamling Tromsø 4 personer</b>		<b>30.000</b>
	<b>Kostnader til bransjefrokost og servering på møter m.m.</b>		<b>12.000</b>
	<b>Tidsbruk for prosjektansvarlig og andre fra plan/bygg/helse/ teknisk går av vanlig drift.</b>		
	<b>Fjerning av 100 hindringer</b>	<b>220.000</b>	<b>Ferdigstilt 2007. Rapporteres til Husbanken</b>
	<b>Kompetansetilskudd fra Husbanken. 3-4 personer tar videreutdanning innen Universell utforming i regi av NTNU.</b>	<b>65.680</b>	<b>Rapporteres til Husbanken når dokumentert utdanning er gjennomført.</b>



## **INVITASJON TIL BRANSJEFROKOST MED FOKUS PÅ TILGJENGELIGHET I FLERLEILIGHETSBYGG**

**Sted: Kommunestyresalen, Verdal rådhus**

**Dato: Onsdag 21. februar kl 8.00-10.30**

**Målgruppe: Utbyggere, arkitekter, konsulenter, planleggere, brukere, politikere og kommunale aktører i plan/byggsak og helse.**

### **PROGRAM**

- **Servering av enkel frokost**
- **Innledning ved (vara)ordfører**
- **Noen lokale bilde-eksempler**
- **Funksjonelle flerleilighetsbygg, v/Solveig Kornstad, seniorrådgiver/sivilarkitekt Husbanken i Trondheim.**
- **Hva gjør vi videre?**

**Påmelding innen 19.februar til;**

**[Inger.storstad@verdal.kommune.no](mailto:Inger.storstad@verdal.kommune.no) tlf.74048272**

### **VELKOMMEN!**

**Hilsen Kari Gregersen Næss  
Prosjektleder Universell utforming**



Program for ergoterapeututdanning  
Avdeling for helse og sosial  
Høgskolen i Sør-Trøndelag

# Hvor går grensen for diskriminering?

## Kan Verdal kommune ha pilotkommunesamling innen universell utforming?

### Introduksjon

Verdal kommune er en av 16 pilotkommuner i Norge innen universell utforming. Pilotkommuner for universell utforming gir lokalsamfunn god tilgjengelighet, likeverd, deltaking og valgfrihet for alle. "Universell utforming er utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming" (Aslaksen, 1997). Målgruppen er alle mennesker i alle aldre, størrelser og med ulike ferdigheter. Gjennom sin pilotkommunesamling er Verdal kommune med i et nasjonalt utviklingsarbeid som skal bidra til å bringe arbeidet med universell utforming fremover i Norge. Studentene har vært med på å kartlegge om Verdal kommune har ressurser og mulighet til å være vertskapskommune for en pilotkommunesamling. De skal komme med råd og forslag til tiltak for hvordan kommunen på en best mulig måte skal kunne ta i mot omtrent 70 deltakere med ulikt funksjonsnivå.

### Metode

I prosjektet ble det sett på tilgjengeligheten fra innfartsveien der besøkende ofte ankommer Verdal, togstasjonen, forflytning til og tilgjengeligheten ved overnattingssted. Ulike områder som konferansesal, butikk, minibank og spisested har blitt vurdert, samt framkommeligheten mellom disse. Prinsippene om universell utforming har vært utgangspunkt i arbeidet med kartleggingen av Verdal sentrum. Det ble innhentet informasjon fra personer med funksjonsnedsettelse og gjennom samtaler med representant for plan og utviklingskomiteen.

Resultatene fra kartleggingen har vi sammenlignet med sjekklisten i Tilgjengelighetsmalen (2005) og Bygg for alle (2004).

### Resultat

Etter endt kartlegging har det kommet fram at det er mer tilrettelagt for bevegelsehemmede enn orienterings- og miljøhemmede i Verdal. Prosjektet har vist både positive og negative funn. Noen som skiller seg ut i negativ retning er diskriminering som at mennesker med funksjonsnedsettelse må hente nøkkel i en uskilt informasjonskranke i en annen del av bygget for å komme inn på toalett. I uteområdet er det plassert gjenstander i gangsonen. For synshemmede kan dette være en vesentlig hindring for framkommeligheten. Flere trapper viste seg å ikke ha markerte trinn. Dermed blir det vanskelig å se hvor trappen begynner og slutter. Det har også blitt observert at flere av handikoptoalettene på Verdal blir benyttet som lagringsplass. Toalettet mister da sin funksjon, da det ikke lenger er stort nok.

Til tross for dette har Verdal kommet langt i prosessen med å gjøre sentrum tilgjengelig for flest mulig.

### Refleksjon

Kan Verdal ha pilotsamling?

Hvorfor må mennesker med handikap hente nøkkel til toalett, mens funksjonstrieke kan gå rett inn? Og hvilke holdninger signaliseres når man benytter handikoptoalettet som lagringsplass for renholdere? For at Verdal sentrum skal bli mer tilgjengelig trengs det endringer i fysisk utforming, og i holdninger. De har i dag kommet langt med å gjøre endringer i sentrum og planer for jernbaneområdet er i gang. Vi har kommet med forslag til tiltak i uteområdet og innendørs i serviceområder. Dersom en del av disse forslagene blir satt i verk vil de besøkende med ulikt funksjonsnivå få en positiv opplevelse av Verdal som en pilotkommune innen universell utforming.



Handikoptoalett



Hindring i gangbanen



Handikoptoalett som lagringsplass





